

“(I)yor ol-” BİRLEŞİK FİİL YAPISINDAKİ {- (I)yor} BİR SIFAT-FİİL EKİ MİDİR?

 Kubilay FENER*

ÖZET

Süreklilik bildiren bir art fiilin geniş zaman çekiminden hece düşmesi sonucu oluşan {- (I)yor} eki, kategori bakımından Türk gramerciliğinin tartışmalı konularından birisini teşkil etmektedir. Kimi araştırmacılar, anılan ekin çeşitli kullanım alanlarından yola çıkarak bir sıfat-fiil olduğunu ileri sürerken bazıları ise bu görüşe katılmamaktadır. Belirtilen duruma istinaden, bu makalede eş zamanlı bakış açısıyla {- (I)yor} ekinin bir sıfat-fiil eki olup olmadığı ele alınacak ve konuya ilişkin görüş ifade eden araştırmacıların düşünceleri kritiğe tabi tutulacaktır. Bununla birlikte ilgili ekin sıfat-fiil kabul edilmesindeki en önemli etkenlerden birisi olan “-(I)yor ol-” yapısının Türkçede hangi etkenlere bağlı olarak ortaya çıktığı ve yaygınlaştığı edebî metinler esasında ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, sıfat-fiil, sıfat-fiil eki, {- (I)yor}, -(I)yor ol-

Is {- (I)yor} A Participle Suffix in the Compound Verb Structure “-(I)yor ol-”?

ABSTRACT

The {- (I)yor}, which is formed as a result of the haplology from the simple present tense of an auxiliary verb indicating continuity, constitutes one of the controversial issues of Turkish grammar in terms of category. While some researchers argue that the relevant suffix is a participle through various usage areas, some do not agree with this view. Based on the relevant situation, in this article, with synchronous perspective, it will be discussed whether the {- (I)yor} suffix is a participle or not, and the opinions of researchers who express their opinions on the subject will be subjected to criticism. Again, it will be tried to be revealed on the basis of literary texts, depending on which factors the -(I)yor ol- structure, which is one of the most important factors in accepting the relevant suffix as a participle, became widespread in Turkish.

Key Words: Turkish, participle, participle suffix, {- (I)yor}, -(I)yor ol-

* Arş. Gör. Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Bilecik / TÜRKİYE, kubilay.fener53@gmail.com

Araştırma Makalesi / Research Article

Atıf / Cite as: Fener, K. (2025). “-(I)yor ol-” birleşik fiil yapısındaki {- (I)yor} bir sıfat-fiil eki midir?. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(48), 179-191.
<https://dx.doi.org/10.21550/sosbilder.1526021>

Gönderim Tarihi / Sending Date: 31 Temmuz / July 2024

Kabul Tarihi / Acceptance Date: 6 Eylül / September 2024

Giriş

Türkçede sıfat-fiil ekleri, kapsamı en geniş eklerin başında gelmektedir. Biçim-söz dizim i ve anlam açısından karmaşık bir görüntü çizen bu yapılara ilişkin yurt içi ve yurt dışında kapsamlı çalışmalar yapılmış ve önemli tespitlerde bulunulmuştur. Öte yandan ilgili gramatik kategori, pek çok yönden detaylı bir şekilde incelenmesine karşın Türkçe dil bilgisi ve monografik çalışmalarda hangi eklerin sıfat-fiil olarak kabul edileceği hususunda fikir birliği söz konusu değildir (bk. Erkman Akerson & Ozil, 2015: 80-86, Karadoğan, 2008: 57-66). Nitekim ilgili ekler, adlandırma, tür ve söz dizimi ilişkileri bakımından Türkçe dil bilgisinin en tartışmalı konularından birini oluşturmaktadır. Bu duruma istinaden bazı çalışmalarda {-(I)yor} eki, bir sıfat-fiil olarak tanımlanmıştır (Savran, 2001; Turan, 2008; Hirik, 2010; Gülsevin, 2016 vb.).

Bu çalışmada, eş zamanlı bakış açısıyla “{-(I)yor} eki, sıfat fiil eki midir?” sorusuna cevap aranacak, ayrıca {-(I)yor} ekinin sıfat-fiil olarak kabul edilmesindeki en önemli kullanım biçimi olan *-(I)yor ol-* yapısının Türkçede neden oluştuğu ve nasıl yaygınlaştığı konusunda düşünceler öne sürülecektir. {-(I)yor} ekinin bilhassa *-(I)yor ol-* yapısındaki statüsü ve işlevi, pek çok detaylı çalışmanın konusu olmasına karşın bu yapının neden oluştuğu, Türkçenin yapısına uygunluk gösterip göstermediği ve neden yaygınlaştığına ilişkin herhangi bir fikir ileri sürülmemiştir (bk. Mihaylov, 1965; Schaaik, 2002 Aslan, 2012: 11-30; Karaca, 2019: 89-97; Altun, 2022: 258-271). Dolayısıyla konuya ilişkin gerçekleştirilen çalışmalarda teknik ayrıntılar esas alınarak biçimsel kategorinin öncelendiği görülmektedir. Bu noktada, {-(I)yor} ekinin kategorisini belirlemek ve *-(I)yor ol-* yapısının nasıl yaygınlık kazandığını çözümlmek, dilin işleyiş kuralları ve dil bilgisi çalışmalarına katkı sağlamak bakımından önemlidir.

1. Bir Ekin Sıfat-Fiil Kabul Edilmesindeki Kriterler

Bir dildeki ekler, kullanım sahasındaki işlev ve ortak yönleri esasında tasnif edilmekte ve bu doğrultuda kategori bakımından aynı değerde olduğu düşünülmektedir. Öte yandan Türkçede yaygın olarak kullanılan bazı eklerin gramerlerimizde verilen tanımlama ve kriterlerin dışına çıktığı görülmekte ve bu durum, eklerin sınıflandırılmasına ilişkin araştırmacılar arasında görüş ayrılıkları yaratabilmektedir (Gülsevin, 2004: 1267). İlgili duruma istinaden bu bölümde, Türkoloji çalışmaları için akademik çevrelerce başat olarak kabul edilen gramer çalışmaları ile eklerin tasnifine ilişkin gerçekleştirilen monografik çalışmalar esasında sıfat-fiillerin tanıklanan özellikleri belirlenecek ve “Tartışma” bölümünde {-(I)yor} ekinin bu kriterleri karşılayıp karşılamadığı incelenecektir:¹

I. Sıfat-fiil ekleri, asli olarak söz dizimsel adlaştırma işlevine sahip olmasına karşın kimi zaman da sözlük birimsel isimler yapabilme özelliğine sahiptir.

II. Sıfat-fiiller, isimlere gelebilen çokluk, iyelik ve hâl eklerini alabilmektedir.

III. Sıfat-fiil ekleri, fiillerden sıfat olarak kullanılabilen kelimeler türetmekte ve bu doğrultuda niteleme ilişkisi kurarak tıpkı sıfatlar gibi ad türü sözcüklerle niteleme ilişkisi kurmaktadır.

IV. Sıfat-fiil ekleri, eklendiği fiili, tür bakımından isimleştirmesine rağmen fiil tabanının tamlayıcı alabilme özelliğini korur.

¹ Sıfat-fiillere ilişkin belirlenen kriterler, şu eserler incelenerek elde edilmiştir: (Ergin, 2013: 333; Banguoğlu, 2019: 422; Karadoğan, 2008: 57; Demir & Yılmaz, 2010: 218; Boz, 2015: 42; Eker, 2017: 301; Karaağaç, 2016: 297-298; Korkmaz, 2017: 784; Gülsevin, 2004: 1278-1280; Gencan, 2007: 436; Erkman Akerson & Ozil, 2015: 19-20; 81; 92-93; Ediskun, 1999: 247; Deny, 2012: 410; Bozkurt, 2010: 68; Bilgegil, 2014: 180; Doğan, 2019: 213-229).

V. Sıfat-fiiller, başka eklerle veya son takılarla genişleyerek zarf-fiil eklerine gelişebilirler

VI. Sıfat işlevli bir yan tümce kurulurken, sıfat-fiil, öğelerinden birini temel tümceye ödünç verir ya da bu öge temel tümceye çıkar. Sıfat işlevli yan tümcedeki bu öge yitimi, bu yan tümcelerin en önemli özelliğidir.

2. {-(I)yor} Eki Bir Sıfat-Fiil midir?

Bazı ekler, dilin gelişme süreci içerisinde değişikliğe uğrayarak günümüze ulaşmıştır. Bu değişikliklerin bir kısmı fonetik gelişmeler esasında sadece şekil değişikliği olarak karşımıza çıkarken bir kısmı da hem şekil hem de fonksiyon bakımından meydana gelmiştir. {-(I)yor} eki, temelde Eski Anadolu Türkçesinde süreklilik bildiren bir art fiildir. İlgili ek, süreklilik bildiren bir art fiilin geniş zaman çekiminden hece düşmesi sonucu oluşmuştur (Şahin, 2006: 215). Bu oluşum tarzıyla sıfat-fiil kaynaklı olmayan zaman eklerimizden biridir.

Hirik (2010), {-(I)yor} ekinin bir sıfat-fiil eki olduğunu dile getirmiş ve konuya ilişkin benzer içerikli pek çok örnek cümle sıralamıştır. Araştırmacının bu görüşü dile getirmesinde, Karadoğan’ın (2008) “Türkiye Türkçesinde Yeni Bir Sıfat-fiil Eki: -I” başlıklı makalesinden yola çıktığı görülmektedir. Hirik’e göre {-(I)yor} eki gözden kaçmış bir sıfat-fiil eki olmakla birlikte {-DI} eki dışında kalan bildirme kip eklerinin sıfat-fiil olarak kullanılıyor olması, {-(I)yor} için de geçerli bir durumdur. Öte yandan araştırmacı, {-(I)yor} ekinin sıfat-fiil olarak kullanıldığı durumları şu şekilde sıralamıştır: I. *Gibi edatı ile kullanılması* II. *Ol- fiili ile kullanılması* III. *Bul- fiili ile kullanılması* (2010: 770-771).

Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi* başlıklı çalışmasının “Bir Yanı Sıfat-Fiil Bir Yanı Yardımcı Fiil Olan Birleşik Fiiller” başlıklı bölümünde *-(I)yor ol-* biçiminin bir sıfat-fiil ile kurulmuş birleşik fiil görünümünde olduğu ve işlev bakımından şimdiki zamana ve geleceğe yönelmiş bir süreklilik bildirdiğini ifade etmiştir (2017: 704). Karahan, birleşik fiillerin isim unsurunun sıfat-fiil olabileceğini belirtmiş ve sıfat-fiil görevinde kullanılabilen *-yor* ekli sıfat-fiillerin yakın geçmişte ortaya çıkan tamamlanmış veya devam etmekte olan bir hareketi karşıladığını ifade etmiştir (2018: 74-75).

Selma Gülsevin, *ol-* yardımcı fiilinin isimlerden sonra gelerek birleşik fiiller oluşturmasının yanı sıra sıfat-fiillerle de birleştiğini belirtmiş ve *-(I)yor ol-* yapısına ilişkin (*yüzü-yor ol-acağız*) örneğini tanıklamıştır (2016: 181). Savran, *ol-* yardımcı fiili ile kurulan birleşik fiillerde sıfat-fiil konumunda bulunan isim ögesinin, görülen geçmiş zaman eki dışında diğer bütün zaman eklerini alarak çekime girebileceğini belirtmiştir (2001: 140). Dolayısıyla araştırmacıya göre *-(I)yor ol-* yapısındaki ek, bir sıfat-fiildir.

Aktan, *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi* başlıklı çalışmada birleşik fiiller konusunu tasnif etmiş ve ilgili konuyu “Sıfat-Fiil ile Yardımcı Fiilin Birleşmesinden Oluşan Birleşik Fiiller” başlığı altında incelemiştir. Araştırmacı, *-Iyor ol-* yapısının bir sıfat-fiil ile kurulmuş birleşik fiil görünümünde olduğu ve *-Iyor* ekinin zaman kapsamı dolayısıyla, geçmişe değil şimdiki zamana yönelmiş bir süreklilik bildirdiğini ifade ettikten sonra *beklemiyor olsa, uyuyor olmalı, ağlıyor olmalı* yapılarını örnek olarak tanıklamıştır (2009: 50-51). Özkan, Toker ve Aşçı da *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi* başlıklı çalışmada bir yanı sıra sıfat-fiil bir yanı yardımcı fiil olan birleşik fiiller (karmaşık fiiller) başlığı altında *dilimliyor ol-* yapısını örnek olarak tanıklamıştır (2016: 76-86).

Çeşitli araştırmacılar, *-(I)yor ol-* yapısındaki ekin sıfat-fiil olduğunu ifade ederken² bu görüşlere katılmayan araştırmacılar da söz konusudur:

Karaca, *ol-* yardımcı fiiliyle kurulan birleşik fiillerde ana fiilde yer alan {-AcAk}, {-mİş}, {-r, -Ar/-mAz}, {-DI}, {-mAktA}, ve {-(I)yor} eklerini incelemiş ve sürerlik bildiren *-yor ol-* birleşik fiillerinde sıfatın nitelediği bir isim olmadığından ilgili ekin sıfat yapma özelliğinin bulunmadığını ifade etmiştir. Öte yandan Karaca’ya göre *-(I)yor ol-* yapısındaki {-(I)yor} eki, kip/zaman eklerinin normal kullanımına göre birtakım sınırlandırmalara maruz kaldığı ve eklendikleri yapıyla birlikte *ol-* fiiline bağımlı olduğu için *-(I)yor ol-* birleşimindeki işleve doğrudan kip/zaman eki demek yerine “kip/zaman eki işlevli kullanım” demenin daha isabetli olacağını belirtmiştir. Sonuç olarak araştırmacıya göre *-(I)yor ol-* kurulumundaki yapılarda {-(I)yor} eki bir sıfat fiil eki değil bir yargı adıdır (2019: 93-96).

Özmen, “Olmak Fiiliyle Kurulan Birleşik Fiil Çekimleri Üzerine” başlıklı çalışmasında *ol-* fiili ile kurulan fiil şekillerinin sıfat-fiillerle kurulan bir birleşik fiil mi yoksa *i-* ile kurulan birleşik çekimler yanında ikinci bir fiil çekimi mi olduğu sorusuna, “çekim eki almış fiil + çekim eki almış ol-” şeklinde cevap vermiştir. Dolayısıyla araştırmacıya göre *-(I)yor ol-* biçimindeki yapıda {-(I)yor} eki bir sıfat-fiil değil, çekim eki almış bir fiildir (Özmen, 2010: 497). Delice, *Türkçe Sözdizimi* başlıklı çalışmasında *-(I)yor ol-* konusunu diğer çalışmalardan farklı olarak “Fiil+Zarf-fiil / Yardımcı Fiil” başlığı altında incelenmiştir. Araştırmacıya göre *-(I)yor ol-* yapısındaki *-(I)yor* eki, bir kip eki işlevinde hareketin yakın geçmişte tamamlandığı veya sürekliliğini bildirmektedir (Delice, 2012: 26-27). Dolayısıyla Delice’ye göre ilgili ek, bir sıfat-fiilden ziyade zarf-fiil ekiyle aynı işlevde ve zarf-fiil eklerinin yerine kullanılabilen bir kip ekidir.

Gülşah Bulut, *Tarihî Türkiye Türkçesinde Perifrastik Fiil Yapıları (olmak Yardımcı Fiiliyle Kurulan Birleşik Çekim Yapıları)* başlıklı yüksek lisans tezinde sıfat-fiil eklerinin işlevlerini göz önüne alarak konuya ilişkin şu açıklamada bulunmuştur:

Bugüne kadar yapılmış çalışmaların çoğunda, olmak yardımcı fiilinden önce ana fiile getirilen biçimbirimlerin sıfat-fiil ekleri olduğu söylenmiştir... Bu görüşe katılmamız mümkün değildir. Çünkü sıfat-fiiller esasında bağımlı biçimbirimlerdir ve kendisinden sonra gelen bir ismin (yüzey yapıda da derin yapıda da olabilir) bir niteliğini ortaya koyar. Her ne kadar sıfat-fiiller de kendi iç yapılarında zaman, kip ve görünüş işlevi taşısalar da, cümlelerin ifade ettiği yargı olmak yardımcı fiili üzerine gelen ekle sonlanır (Bulut, 2014: 96).

Kerimoğlu, “Ali onu seviyora benziyor.” cümlesinden yola çıkarak buradaki {-(I)yor} ekinin sıfat-fiil olmadığı ve bu dizinin cümle içinde isim pozisyonunda kullanıldığı için isimleşmenin gerçekleştiğini belirtmiştir. Öte yandan araştırmacı, bu gibi kullanımlarda zaman eki görünümündeki eklerin sıfat-fiil olduğu açıklamasıyla yetinildiği ve bunun da söz diziminin isimleştirme etkisini göz ardı ettiğini belirtir (Kerimoğlu, 2016: 244). Dolayısıyla, konuya ilişkin açıklamalardan ilgili ekin sıfat-fiil olmadığı, cümlelerin söz diziminde isimleşebilen bir birim olduğuna vurgu yapılmaktadır.

Yukarıda tanıklanan görüşler doğrultusunda, *fiil+(I)yor + ol- (yardımcı fiil)*³ yapısındaki esas fiil unsurunun üzerinde bulunan ekin ne olduğuna ilişkin görüşler şu şekilde özetlenebilir:

² İlgili konu eş zamanlı çalışmaların ilgi odağı olduğu kadar art zamanlı çalışmalar bakımından da bir hayli dikkat çekicidir. Söz gelimi, Gabain Eski Türkçede *er-*, *bol*, ve *tur-* yardımcı fiillerinin tabiatları gereği zarf-fiillerle değil, çekimli fiillerle, yani tercihen isim durumunda olanlarla ve bundan dolayı da diğer bütün isim çeşitlerine bağlandıklarını belirtmiştir (Gabain, 1995: 87-88). Yani araştırmacıya göre ilgili biçimler, sıfat-fiil değildir. Öte yandan Ercilasun ise *Kutadgu Bilig Grameri (Fiil)* başlıklı çalışmasında, *i-* fiilinin aksine *bol-* yardımcı eyleminden önce gelen şekillerin sıfat-fiil olduğunu ifade etmiştir (Ercilasun, 2020: 198).

³ İlgili yapıya ilişkin şu yapılar örnek olarak verilebilir: *geliyor olacak*, *alıyor oldu*, *geliyorsa olsa* vb.

- 1) Kip ekli fiil veya kip/zaman eki işlevli kullanım
- 2) Sıfat-fiil
- 3) İsim işlevli çekimli fiil

Yukarıda konuya ilişkin görüş ifade eden araştırmacıların düşünceleri sıralanmasına karşın çalışmalarında *ol-* yardımcı fiili ile kurulan birleşik fiil çekimlerini inceleyen ancak *-(I)yor ol-* yapısına yer vermeyen pek çok araştırmacı da vardır. Nitekim Karaca, *ol-* ile yapılan birleşik fiil çekimlerinde ana fiile getirilen eklerin sıfat-fiil eki olduğu yönünde bir ittifak olduğunu belirtmiş, buna karşın konuyu bu bakış açısıyla ele alan araştırmacıların aynı kullanım kategorisine ait *-(I)yor*, *-mAktA* ve *-DI ol-* yapılarına çoğunlukla yer vermediğini ifade etmiştir (2019: 92).

Ediskun *Yeni Türk Dilbilgisi* başlıklı çalışmasında bir ortaç ile *ol-* yardımcı fiilli yapıları incelediği bölümde *-mAktA ol-* yapısına yer vermesine karşın aynı kullanım kategorisine ait olan *-(I)yor ol-* yapısına değinmemiştir (1999: 243). Banguoğlu, *Türkçenin Grameri* başlıklı çalışmasında “Karmaşık Fiiller” başlığı altında *ol-* fiilinin bazı sıfat-fiillere gelerek oluş ve kılışın zamanı ve tarzıyla ilgili özellik taşıyan birleşikler yarattığını belirtmiş ancak bu yapılar içerisinde *-(I)yor ol-* yapısına yer vermemiştir (2019: 482-486). Ergin, “İsimle Birleşik Fiil Yapan Yardımcı Fiiller” başlığı altında isim unsurunun ya bir isim ya da bir partisip olduğunu ifade etmiş ve konuya ilişkin şu örnekleri sıralamıştır: *almış ol-*, *alır ol-*, *alacak ol-*, *gitmiş ol-* vb. Ancak araştırmacı, *-(I)yor ol-* yapısına ilişkin herhangi bir örnek tanıklamamıştır (2013: 387).

Karaağaç, “Ad + Yardımcı Eylem” yapısındaki birleşik fiillerde ad ögesinin tek başına bir ad olabileceği gibi ad işlemi gören bir söz öbeği veya bir eylemsi olabileceğini belirtmiş, ardından *koşuyor ol-*, *bekliyor ol-*, *bakıp duruyor ol-* öbeklerini örnek olarak tanıklamıştır (2016: 473). Araştırmacının açıklamalarından konuya ilişkin belirtilen örneklerin hangi kategoriye girdiğini belirlemek zordur. Diğer bir ifadeyle ilgili örneklerdeki {-(I)yor} eki, sıfat-fiil olarak mı değerlendirilmeli yoksa ad işlemi gören bir söz öbeği mi sorusu bu açıklamalara göre belirsiz kalmaktadır.

Konuya ilişkin araştırmalarda *-(I)yor ol-* yapısının göz ardı edildiği veya detaylandırılmadığı görülmektedir. Bu durumun bizce başlıca sebebi, anılan yapının Türkçeye yabancılığı ile işleyiş ve fonksiyonun tam olarak belirlenememesinden kaynaklanmaktadır.

2.1. Tartışma

{-(I)yor} ekinin bir sıfat-fiil olduğuna ilişkin ortaya konan kanıtlar, bizce ilgili ekin sıfat-fiil olduğunu ispat etmeye yeterli değildir. Konuya ilişkin görüşlerimiz aşağıda detaylı bir şekilde belirtilecektir:

2.1.1. {-(I)yor} Ekinin *Gibi* Edatı ile Kullanımı

1) “Dinliyor gibi gözüktüğü zamanlarda da kafası daima başka şeyle meşguldü.” (H. Atsız-Ruh Adam)

2) “İlk başta, söylediklerimi dikkatle dinledi gibi düşündüm, daha sonra anladım ki yanlışım.”

Yukarıda tanımlanan (1) numaralı örnekte *gibi* edatı “dinliyor” yapısıyla birleştiği için {-(I)yor} eki, sıfat fiil kabul edilmektedir (Hirik, 2010: 767). Bu durumda (2) numaralı örnekteki *gibi* edatı “dinledi” yapısıyla birleştiği için {-DI} eki, sıfat-fiil olarak kabul edilebilir mi? Bizce böyle bir durum söz konusu değildir. Burada *gibi* edatının “dinliyor” ile birleşme sebebi, cümlelerin kullanım içinde isimleşebilmesi ve yargı bildirmekten çok bir sözcük öbeği

gibi kullanılabilmesinden kaynaklanmaktadır (Kerimoğlu, 2016: 242). Diğer bir ifadeyle, cümleler yüklemelerinin bildirdiği olayların adları olduğundan bitmiş bir cümle isim gibi davranabilmekte ve bitmiş her cümlenin sonunda da *gibi* benzetme veya karşılaştırma edatı olarak kullanılabilir.

3) “Düşman şehre yaklaşıyor haberi”

4) “Düşman şehre yaklaştı haberi, üzerimizde derin bir endişe yaratıyordu.”

Belirtilen (3) numaralı kelime öbeğinde de tamlayan unsuru cümle formunda olmasına karşın isimleşmiş olarak karşımıza çıkmaktadır (Karahana, 2000: 20-21). Öte yandan (3) numaralı cümledeki {-(I)yor} ekini sıfat-fiil olarak kabul edersek (4) numaralı cümledeki {-DI} ekinin de sıfat-fiil olarak kabul edilmesi gerekir ki {-DI} ekinin sıfat-fiil olmadığı belirgin bir şekilde ortadadır.⁴

5) “Gelsin diye yaptım.”

Konuya ilişkin (5) numaralı cümlede ise *diye* edatından önce gelen *gelsin* biçimi de bir isim örneğidir. Dolayısıyla {-(I)yor} ekinin *gibi* edatı ile yan yana gelmesi, sıfat-fiil olduğu anlamına gelmemektedir. Bir edat ile yan yana geliyor diye sıfat-fiil oluyorsa (5) numaralı örnekte *diye* edatından önce gelen teklik üçüncü şahıs emir eki de sıfat-fiil olarak mı kabul edilecektir?

2.1.2. {-(I)yor} Ekinin *Ol-* Yardımcı Fiili ile Kullanımı

{-(I)yor} biçiminin bir sıfat-fiil olduğuna yönelik araştırmacıların en önemli dayanağı, ilgili ekin *ol-* yardımcı fiilinden önce gelmesidir (Aktan, 2009: 26-27; Hirik, 2010: 770; Karahana, 2018: 74-75; Korkmaz, 2017: 704; S. Gülsevin, 2016: 181; Savran, 2001: 140). *Ol-* yardımcı fiili, Türkçede birleşik fiil kurma işlevi üstlenen ve kendisinden önce isim isteyen bir biçim birimdir. Bu duruma istinaden, (6) numaralı cümlede olduğu gibi *ol-* eyleminin birleşik fiil oluşturabilmesi için bir isimle birleşmesi gerekmektedir. Bu olgudan yola çıkarak, anılan ekin sıfat-fiil olduğu ifade edilmektedir. Ancak belirtildiği üzere bitmiş fiiller isim gibi davranabildiğinden burada da *ol-* eylemi bir ismin üzerine gelmiştir. Bu durum, *bul-/bulun-* eylemleri için de geçerlidir.

6) Ali, uyuyor olmalı.

Birinci bölümde, çeşitli araştırmacıların görüşlerinden yola çıkarak bir ekin sıfat-fiil kabul edilmesindeki kriterler üzerinde durulmuştu (bk. 1. Bölüm). Şimdi bu kriterler esasında {-(I)yor} ekinin sıfat-fiil olup olmadığı tartışılacaktır:

➤ Sıfat-fiil eklerinin asli fonksiyonu, söz dizimsel adlaştırma olmakla birlikte bazen sözlük birimsel yapılar da oluşturabilmelerine karşın {-(I)yor} ekinin şu ana kadar sözlük birimsel bir yapı oluşturduğuna rastlanmamıştır. Dolayısıyla ilgili ek, bu kriteri karşılamamaktadır. Hirik, konuya ilişkin şu açıklamalarda bulunmuştur: “Sıfat-fiil eklerinin kalıcı isimler yaptığı bilinmektedir. Ancak {-(I)yor} sıfat-fiil ekinin yaptığı kalıcı isim henüz yoktur. Bize göre bu durum, {-(I)yor} ekinin Türkiye Türkçesine sonradan dâhil olması ve {-(I)yor} ekinin sıfat-fiil eki olarak kullanıldığı durumların kısıtlı olmasıyla ilgilidir” (2010: 771). Araştırmacının bu görüşlerine katılmak biraz zordur. Nitekim gelecek zaman sıfat-fiil ekinin oluşumu ve dile katıldığı tarih kesin bir şekilde bilinmemekle birlikte {-(I)yor} ile yakın

⁴ Ergin, *şip sevdi, külbas-tı, de-di ko-du* vb. gibi örneklerden yola çıkarak ilgili ekin ihtiyatla partisip olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir (Ergin, 2013: 337). Ancak ilgili ek, niteleme ilişkisi kurmadığı ve eklendiği fiile tamlayıcı alabilme özelliğini kaybettiğinden bizce sıfat-fiil olarak kabul edilmemelidir.

döneme tekabül etmekte ve buna karşın gelecek zaman sıfat-fiil eki kalıcı isimler yapan işlek bir ek olarak kullanılmaktadır.

➤ Sıfat-fiil ekleri, eklendiği eylemi isim veya sıfat pozisyonuna sokmakta ve eklendikleri yapılar çokluk, iyelik ve hâl ekleriyle çekimlenebilmektedir, ör. *geleni gideni yok* vb. Fakat {-(I)yor} ekinde böyle bir durum söz konusu değildir. Dolayısıyla ekin hâl ekleriyle çekim paradigmasına girmemesi ve iyelik ve çokluk eki almaması bir sıfat-fiil eki olmadığına işaret etmektedir.

➤ Sıfat-fiiller, fiillerden sıfat olarak kullanılabilen kelimeler türetmekte ve isim ya da sıfatların önüne gelerek onları miktar, sıra, konum, renk, biçim gibi çeşitli etkenler açısından nitelendirir. Ancak incelenen örneklerde, {-(I)yor} ekinin hiçbir niteleme ilişkisi kurduğuna rastlanmamıştır: **geliyor adam*, **öpüyor çocuk* vb. Dolayısıyla sıfat-fiilli yapıların, en belirgin amacı bir adı nitelendirmek olduğundan ilgili biçim birim bu kriteri de karşılamamaktadır.

➤ Sıfat-fiiller, başka ekler veya son takılarla genişleyerek zarf-fiil eklerine gelişebilirler, ör. {-DIĞInDa, -DIĞInAn, -DIĞI için vb.}. Ancak böyle bir durum {-(I)yor} eki için geçerli değildir. Yani ilgili ek, herhangi bir ek veya edat ile birleşerek bir zarf-fiil ekine dönüşmemektedir.

➤ Sıfat işlevli bir yan tümce kurulurken sıfat-fiil, öğelerinden birini temel cümleye ödünç olarak vermektedir. Sıfat-fiil işlevli yan tümcedeki bu öge yitimi, bu yan tümcelerin en önemli özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu maddeyi biraz daha açıklamak gereklidir. Söz gelimi, (7) numaralı cümlede *kız* ögesi hem yan tümcede bulunan *gel-* eyleminin öznesi hem de temel cümledeki öznesi konumundadır. Dolayısıyla sıfat işlevli bir yan tümce kurulurken ortaç öğelerinden birini temel cümleye ödünç verir ya da bu öge temel cümleye çıkar. Diğer bir ifadeyle yan tümcenin ortacındaki özne ile temel cümledeki öznesi aynıdır ve burada anlamsal örtüşme sonucunda ortada bir öge kalmakta ve bir öge yitimi söz konusu olmaktadır. Sıfat işlevli yan tümcedeki bu öge yitimi, bu yan tümcelerin en önemli özelliklerinden biridir (Erkman Akerson & Ozil, 2015: 92-93). Sonuç olarak {-(I)yor} eki, niteleme işlevli yan tümceler kurmadığından ve bu durumda sıfat-fiil yan tümcelerin en önemli özelliği olan öge yitimi söz konusu olmadığından bu kriteri de karşılamamaktadır.

7) Dün bize **gelen** kız, Ali Beyin ortanca çocuğuymuş.

3. -(I)yor ol- Yapısına İlişkin Bazı Düşünceler

Literatürde *ol-* yardımcı eyleminden önce gelen esas eylem üzerindeki ekin kategorisine dair biçim bilgisi öncelikle çeşitli görüşler ortaya konmasına karşın *-(I)yor ol-* yapısının Türkçede neden oluştuğu ve nasıl yaygınlaştığına ilişkin herhangi bir görüş ileri sürülmemiştir. Bu bölümde, ilgili yapının hangi amaçla kullanıldığı, neden oluşmuş olabileceği ve son dönem edebî eserlerde neden yaygınlık kazanmaya başladığı üzerinde durulacaktır.

3.1. -(I)yor ol- Yapısı Hangi Amaçla Kullanılmaktadır?

Dil kullanıcıları, gerçek dünyada meydana gelen olayları daha ayrıntılı anlatabilmek ve konuşurken olay hakkındaki tutumu ile bakış açısını detaylı bir şekilde aktarabilmek için birleşik fiil çekim kategorilerine başvurmaktadır. Bu duruma istinaden Türkçede büyük oranda dilbilgiselleşmiş *ol-* yardımcı fiili, {-(I)yor}, {-mİş}, {-AcAk}, {-Ir/Ar} eklerinden birini taşıyan eylemlerle birleşerek kompleks zaman ve kip ifadeleri oluşturmaktadır. *Ol-* yardımcı fiili, tıpkı *i-* fiili gibi cümlede birleşik çekim yapısı oluşturan bir birim olmakla birlikte *i-* ek fiili ile kurulabilen birleşik fiil çekimleri hikâye, rivayet ve şart ile sınırlıyken *ol-* fiili için hikâye, rivayet ve şart sınırı yoktur (Ercilasun, 2020: 198).

ol- yardımcı fiili, zengin bir çekim ve anlam yelpazesine sahip olduğundan morfolojik olarak yan yana gelmesi mümkün olmayan zaman, görünüş ve kip eklerinin yan yana gelmesini sağlamakta ve böylece cümleye farklı bir dil bilgisel anlam katmaktadır, ör. **geliyoracak* (geliyor olacak), **geliyormalı* (geliyor olmalı). Diğer bir ifadeyle *i-* eyleminin yetersiz kaldığı durumlarda *ol-* fiili, yardımcı fiil olarak kullanılmaktadır. Tanıklanan örneklerde de görüleceği üzere *ol-* fiili, çeşitli ifade biçimlerinde bir morfolojik gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sayede hem ifade biçimi kuvvetlenmekte hem de çekim morfolojisindeki boşluklar doldurulmaktadır.

ol- yardımcı fiilli yapılar, farklı dil bilgisel anlamlara karşılık gelen biçimler oluşturmasının yanı sıra eylemin başlangıç sınırı, süre ve bitiş sınırından oluşan iç yapısına farklı yönelim noktalarından bakılabilmesi ve farklı görünüş-zaman ilişkilerinin ifade edilebilmesi yönünde işlevler üstlenmektedir (Aslan, 2012: 11-12). Dolayısıyla *ol-* yardımcı fiilli yapılarda, eylemin değişik görünüş ve zaman ilişkileriyle ortaya çıkması ve çeşitli zamanlarına somut örnekler teşkil etmesi durumu söz konusudur. Altun, “Derlem Verileri Işığında -YOR OL- Birleşik Fiil Yapısı” başlıklı çalışmasında konuyu kapsamlı bir şekilde incelemiş ve *-(I)yor ol-* yapısının süre sınırını belirginleştirmek amacıyla kullanıldığını belirtmiştir (2022: 269). Bu durum dil kullanımında olayı farklı yönelim noktalarından görebilmek ve ayrıntılı bilgi iletme işlevinde kullanılmak bakımından önemlidir. Öte yandan *ol-* fiili iç evre yapısı veya kılımsı bakımından hâl başlangıcı bildiren başlangıç dönüşümlü bir eylemdir. Bu durum, ilgili yapının hâl başlangıcı bildirmek için kullanılmasını da sağlamaktadır.

3.2. *-(I)yor ol-* Yapısı Neden Oluşmuş Olabilir?

ol- yardımcı eylemi, bazı istisnalar dışında sadece sıfat-fiil kökenli fiil çekim ekleri üzerine gelebilmektedir. Dolayısıyla ilgili yardımcı fiilin zaman bildiren eklerin üzerine gelebilmesi nedeniyle örnekseme sonucunda *-(I)yor ol-* yapısı teşkil etmiş olabilir. Diğer bir ifadeyle *ol-* yardımcı fiilin zaman bildiren sıfat-fiil kökenli ekler üzerine gelebilmesi ve {-(I)yor} ekinin de zaman bildiren bir kip eki oluşu nedeniyle örnekseme durumu olmuş olabilir.

3.3. *-(I)yor ol-* Yapısı Son Dönem Edebî Eserlerde Neden Yaygınlık Kazanmaya Başladı?

Altun’un derlem temelli yaptığı incelemeler sonucunda *-(I)yor ol-* yapısına ilişkin ulaştığı sonuçlar çalışmamız için oldukça önemlidir: “Örneklerin büyük kısmında *-yor ol-* yapısının fiil çekimi açısından alternatif biçim birimlerine nazaran açık bir farkı tespit edilememektedir. Dolayısıyla çoğu durumda söz konusu yapının Türkçede hangi ifade ihtiyacını karşıladığı sorusuna net bir cevap verilememektedir” (2022: 269). Öte yandan Bulut da *ol-* yardımcı fiilin hangi işlevleri karşılamak amacıyla kullanıldığının yeterince bilinmediğini belirtmiştir (2014: 6).

Altun’un derlem temelli yaptığı inceleme sonucunda vardığı bu sonuç, bizi ilgili yapının başka bir dilden Türkçeye kopyalandığına yönlendirmiştir. Diğer bir ifadeyle *-(I)yor ol-* yapısının yaygınlaşma nedeni, başka bir dildeki gramer kuralının Türkçeye transferiyle açıklanabilir. Nitekim diller arası etkileşimin sonuçlarından birisi de şüphesiz ki söz dizimi düzeyinde *öyküntüdür*. *Öyküntü*, “bir dilden öbürüne genellikle sözcüğü sözcüğüne çeviri yoluyla içerik ve birleşik biçimler söz konusu olduğunda sıralanış düzeni aktarma; bu işlem sonucunda ortaya çıkan biçim” şeklinde tanımlanmaktadır (Vardar, 2002: 156).

Öyküntüde baskın veya taklit edilen dilin söz dizimi veya biçim bilgisi yapısı alınmakta ve bu da alıcı dilin yapısında dilin işleyiş kurallarına uygun olmayan yapıların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Öte yandan ülkemizde yabancı dile olan rağbetin artması, İngilizce derslerinin 1973 yılından itibaren müfredata girmesi ve İngilizceden Türkçeye yapılan

aktarmalar, ilgili yapının yaygınlaşmasına neden olmuş olabilir. Dolayısıyla biz, İngilizce *future continuous* yapısı ile *continuous modal verbs* yapılarının Türkçeye aktarımı ve öğretimi nedeniyle *-(I)yor ol-* yapısının yaygınlaştığı düşüncesindeyiz. Nitekim bu İngilizce gramatikal ulamların Türkçe karşılığını sağlayan unsurlardan birisi de *ol-* yardımcı fiildir.

3.3.1. Future Continuous Örnekleri

8) *She will be giving a concert tomorrow.* (Yarın konser veriyor olacak).

9) *We'll be having dinner then.* (O zaman akşam yemeği yiyor olacağız)

10) *I will not be coming to the event tomorrow.* (Yarın etkinliğe geliyor olmayacağım)

11) *It won't be raining tomorrow.* (Yarın yağmur yağıyor olmayacak)

Konuya ilişkin belirtilen *future continuous* örnek cümlelerinde bilhassa (10-11) numaralı olumsuz formların Türkçe için zorlama olduğu ortadadır. Dolayısıyla bu tür kullanımların Türkçe için uygun olmadığını belirtmek mümkündür.

3.3.2. Continuous Modal Verbs Örnekleri

12) *If I were you, I would be studying abroad.* “Senin yerinde olsam yurtdışında çalışıyor olurum.”

13) *They could be playing with their mobile phones.* “Onlar cep telefonuyla oynuyor olmalı/olabilirler.”

14) *She may be studying all night.* “O bütün gece çalışıyor olabilir.”

15) *He should be studying hard for final exams.* “Final sınavlarına sıkı bir şekilde çalışıyor olmalı.”

Yukarıda *-(I)yor ol-* yapısının Türkçenin söz diziminde yaygınlaşma nedeninin İngilizce olduğu belirtilmişti. Bu durumu edebî eserlerden de takip etmek mümkündür. Türk edebiyatının en kült ve Türk dilinin en iyi kullanıldığı, geniş okur çevrelerince takdir edilen roman ve hikâye kitaplarında *-(I)yor ol-* yapısının karşımıza pek çıkmadığı görülmektedir. Konuya ilişkin düşüncelerimiz şu şekilde somutlaştırılabilir:

-(I)yor ol- yapısının Tanzimat Dönemi eserlerinde karşımıza hiç çıkmadığı görülmektedir: *Şair Evlenmesi, Cezmi, Vatan Yahut Silistre, Araba Sevdası, Felâton Bey ile Râkım Efendi, Karabibik, Müşahedat, Küçük Şeyler, Zavallı Çocuk, Akif Bey, Sergüzeşt.* Tanıklanan bu eserlerde ilgili yapının hiç bulunmaması o dönemde ya kullanılmadığı ya da seyrek kullanıldığına işaret etmektedir. Bununla birlikte Türk edebiyatının klasik eserlerinden bazılarında da hiç rastlanılmamaktadır: *Yaban, Kiralık Konak, Tehlikeli Oyunlar, Tutunamayanlar, Dokuzuncu Hariciye Koşuşu, Cânan, Sözde Kızlar, Yalnızız, Kuyucaklı Yusuf, İçimizdeki Şeytan, Kürk Mantolu Madonna, Ruh Adam, Rübab-ı Şikeste, Huzur, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Beş Şehir, Handan, İnce Memed (1)⁵, Anayurt Oteli,* vb.

Şu eserlerde ise birkaç tane tanıklanabilmektedir: *Bir Bilim Adamının Romanı (1), Aylak Adam (1), Alemdağ'da Var Bir Yılan (1), Ayaşlı ve Kiracıları (1), Devlet Ana (2), Aşk-ı Memnu (2), Mai ve Siyah (3), Çalığışu (2), Nutuk (2).* Bununla birlikte günümüze daha yakın yazılan eserlerden *Puslu Kıtalar Atlası, Kar veya Cevdet Bey ve Oğulları* ile *Masumiyet Müzesi* başlıklı romanlarda ise 10'un üzerinde *-(I)yor ol-* yapısı tanıklanmaktadır. Dolayısıyla Tanzimat dönemi eserlerinde görülmemesine karşın Servet-i Fünûn veya Erken Cumhuriyet dönemi

⁵ *İnce Memed 1*'de “Ne geziyor ola” ibaresi geçmekle birlikte “ola” kalıplaşmış bir biçim birim olduğundan kip eki olarak kabul edilmemiştir: “ola ki yaparsın” vb.

eserlerinde oldukça nadir olarak tanıklanan bu yapının günümüz romanlarında ise kullanım sıklığı artmıştır. Bu durum, Türkçenin söz diziminde İngilizce etkisi olarak tanımlanabilir.

Sonuç

Yukarıda tanıklanan bilgiler doğrultusunda {- (I)yor} ekinin nitelendirme ilişkisi ve sözlük birimsel yapılar oluşturmaması, yan tümce kurduğunda esas cümleye bir öge vermemesi, hâl veya iyelik ekleriyle çekimlenememesi vb. etkenler nedeniyle sıfat-fiil olmadığı düşünülmektedir. Bu ekin sıfat-fiil olduğuna ilişkin en önemli gösterge olarak kabul edilen - (I)yor ol- yapısında ise çekimli fiillerin bir isim değerinde olduğu göz önüne alınırsa burada da sıfat-fiil olmadığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca - (I)yor ol- yapılarında ol- fiilinin nitelenmesi ve belirli bir vasfın ortaya çıkması söz konusu değildir. Dolayısıyla {- (I)yor} eki bir sıfat-fiil eki değildir.

- (I)yor ol- yapısının Türkçede ortaya çıkış nedeni bizce örneksemedir. Ol- yardımcı eyleminin sıfat-fiil kökenli ek alan esas eylem üzerine gelmesi sonucunda, örnekseme yoluyla {- (I)yor} eki de bu potaya dâhil olmuş olmalıdır. Nitekim {- (I)yor} eki, sıfat-fiil kökenli olmasa da zaman bildiren kip ekleri kategorisinde yer almaktadır.

Türkçede sık kullanılan bir çekim paradigmasına sahip olmayan - (I)yor ol- yapısının günümüze daha yakın edebî eserlerde yaygınlık kazanmaya başladığı, Tanzimat, Millî Mücadele veya Cumhuriyet Dönemi eserlerinde kullanım sıklığı bakımından neredeyse hiç görülmediği anlaşılmaktadır. Bu durum, - (I)yor ol- yapısının İngilizceden öyküntü nedeniyle Türkçede yaygınlık kazanmaya başlamış olma ihtimalini güçlendirmektedir.

Literatürde - (I)yor ol- yapısına dair söylenenlerin büyük bir çoğunluğu morfolojik bilgiler sunduğu için konunun işlenişi büyük oranda yetersiz kalmıştır. Bu doğrultuda, - (I)yor ol- yapısının dil bilimsel anlam ve işlevlerinin yanı sıra zaman, görünüş ve kiplik kategorileri bakımından da detaylı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Nitekim ilgili yapının neyi karşıladığı ve hangi işlevlerle kullanıldığı dilin işleyişinin anlaşılması bakımından bir hayli önemlidir.

Bilgi Notu

Makale araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır. Yapılan bu çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Kaynakça

- Aktan, B. (2009). *Türkiye Türkçesinin söz dizimi*. Gazi Kitabevi.
- Altun, H. O. (2022). Derlem verileri ışığında -yor ol- birleşik fiil yapısı. M. Talas (Ed.), 8. *Uluslararası Erciyes Bilimsel Araştırmalar Kongresi Bildirileri* içinde (258-271. ss.), İksad Global Publications.
- Aslan, S. (2012), Türkiye Türkçesinde ol- yardımcı fiilli yapıların görünüş-zaman bildirimindeki işlevleri. *Bilig*, (63), 11-30.
- Banguoğlu, T. (2019). *Türkçenin grameri*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bilgegil, M. K. (2014). *Türkçe dilbilgisi*. Salkımsöğüt Yayınevi.
- Boz, E. (2015). *Türkiye Türkçesi biçimsel ve anlamsal işlevli biçimbilgisi*. Gazi Kitabevi.
- Bozkurt, F. (2010). *Türkiye Türkçesi: Türkçe öğretiminde yeni bir yöntem*. Kapı Yayınları.
- Bulut, G. (2014). *Tarihî Türkiye Türkçesinde perifrastik fiil yapıları (olmak yardımcı fiiliyle kurulan birleşik çekim yapıları)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Delice, H. İ. (2012). *Türkçe sözdizimi*. İstanbul Kitabevi Yayınları.
- Demir, N. & Yılmaz, E. (2010). *Türk dili el kitabı*. Grafiker Yayınları.
- Deny, J. (2012). *Türk dil bilgisi*. (Çev: A. U. Elöve), Kabalcı Yayınevi.
- Doğan, N. (2019). Türkçede adlaşma I: Sıfat-fiillerin söz dizimsel ve anlamsal yapısı. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 8(20), 213-229.
- Ediskun, H. (1999). *Türk dilbilgisi*. Remzi Kitabevi.
- Eker, S. (2017). *Çağdaş Türk dili*. Grafiker Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (2020). *Kutadgu Bilig grameri -fiil-*. Akçağ Yayınevi.
- Ergin, M. (2013). *Türk dil bilgisi*. Bayrak Basım Yayın.
- Erkman Akerson, F. & Ozil, Ş. (2015). *Türkçede niteleme -sıfat işlevli yan tümceler-*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gabain, A. (1995). *Eski Türkçenin grameri*. (Çev: M. Akalın), Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gencan, T. N. (2007). *Dilbilgisi*. Tek Ağaç Eylül Yayınları.
- Gülsevin, G. (2004). Türkçede sıra dışı ekler ve eklerin tasnif tanımlama sorunu üzerine. *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I* içinde (1267-1284. ss.), Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülsevin, S. (2016). -(Y)AcAk sıfat-fiil ekinin birleşik yapılarıdaki özel bir işlevi üzerine. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(1), 178-188.
- Hirik, E. (2010). -yor eki sıfat-fiil yapar mı?. *II. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi Bildirileri* içinde (765-771. ss.), İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları.
- Karaağaç, G. (2016). *Türkçenin dil bilgisi*. Akçağ Yayınları.
- Karaca, H. (2019). Ol- yardımcı fiiliyle kurulan birleşik fiillerde ana fiilde yer alan -AcAk, -mİş, -r, -Ar / -mAz, -DI, -mAktA ve -yor ekleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 89-97.
- Karahan, L. (2000). Yapı bakımından cümle sınıflandırmaları üzerine. *Türk Dili*, (583), 16-24.
- Karahan, L. (2018). *Türkçede söz dizimi*. Akçağ Yayınları.
- Karadoğan, A. (2008). Türkiye Türkçesinde yeni bir sıfat-fiil eki: -I. *Bilig*, (46), 57-66.
- Kerimoğlu, C. (2016). Sözcük öbeği olarak cümle ve bir öbek önerisi. *Türkiyat Mecmuası*, 26(2), 241-245.
- Korkmaz, Z. (2017). *Türkiye Türkçesi grameri şekil bilgisi*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kuznetsov, P. İ. (1997). Türkiye Türkçesinin morfoetimolojisine dair. *TDAY Belleten*, 43(1995), 193-262.
- Mihaylov, M. S. (1965). *İssledovaniya po grammatike Turetskogo yazıka. Perifrastiçeskiye formı Turetskogo glagola*. Nauka.
- Özkan, A., Toker, M., Aşçı, U. D. (2016). *Türkiye Türkçesi söz dizimi*. Palet Yayınevi.
- Özmen, M. (2010). Olmak fiili ile kurulan birleşik fiil çekimleri üzerine. *Türk Dili Üzerine Makaleler* içinde (489-499. ss.), Akçağ Yayınevi.

Savran, H. (2001), Bir isim ile bir yardımcı fiilden oluşan birleşik fiiller üzerine yeni görüşler. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, (596), 140-142.

Şahin, H. (2006). Türkçede şimdiki zaman eklerinin zaman belirleyicilerle kullanımı. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 213-221.

Turan, Z. (2008). Gösterme sıfat-fiili. *Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun Armağanı* içinde (235-244. ss.), Akçağ Yayınları.

Van Schaak, G. (2002). Periphrastic tense/aspect/mood. E. Erguvanlı Taylan (Ed.), *Verb in Turkish* içinde (61-95. ss.), John Benjamins.

Vardar, B. (2002). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. Multilingual Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

In Turkish, which is an agglutinative language, a study on the typological determination of affixes requires the evaluation of many complex processes together. Indeed, it is seen that some affixes used actively in Turkish go beyond the specified definitions and criteria in terms of function, and this situation may cause differences of opinion among researchers regarding the classification of affixes. In this context, is formed as a result of the haplology from the simple present tense of an auxiliary verb indicating continuity, constitutes one of the controversial issues of Turkish grammar in terms of category. While some researchers claim that the relevant affix is a participle based on its areas of use, others do not agree with this view. Therefore, it is seen that there are different opinions regarding the status of the affix in Turkish grammar and monographic studies. At this point, determining the status of the affix {-(I)yor} is important in terms of contributing to the rules of language functioning and grammar studies.

Although the category of participle has been examined in detail from many aspects, there is no consensus on which suffixes can be accepted as participle. Based on the relevant situation, this article examines whether the suffix {-(I)yor} is a participle suffix from a simultaneous perspective and the opinions of researchers who have expressed their opinions on the subject are subject to criticism. On the other hand, it is attempted to reveal the factors that led to the emergence and spread of the -(I)yor ol- structure in Turkish, which is one of the most important criteria for the relevant suffix to be accepted as a participle, based on literary texts. In the introduction section of the study, the subject, purpose and method are briefly mentioned, and then in the first section, the criteria for accepting a suffix as a participle-verb are discussed based on the opinions of researchers who have expressed their opinions on the subject. In the third section, we focused on the reason why the structure -(I)yor ol-, which is assumed to be forced in Turkish and is one of the most important factors in the perception of the suffix {-(I)yor} as an participle, might have emerged, when it became widespread and for what purpose it was used. In the conclusion section, the findings obtained are presented to the attention of researchers.

In line with the information witnessed above, it is thought that the {-(I)yor} suffix does not create a qualifying relationship, does not create lexical structures, does not provide an element to the main sentence when it forms a subordinate clause, cannot be conjugated with case or possessive suffixes, etc., therefore it is not an participle suffix. If we consider that the inflected verbs have the value of a noun in the structure -(I)yor ol-, which is accepted as the most important indicator that this suffix is a participle suffix, it becomes clear that it is not a participle suffix here either. Furthermore, in the structures -(I)yor ol-, there is no qualification of the verb ol-, and no specific quality emerges. Therefore, the {-(I)yor} suffix is not a participle suffix.

It is understood that the structure -(I)yor ol-, which does not have a frequently used inflectional paradigm in Turkish, has started to become widespread in literary works closer to the present day, and is almost never seen in terms of frequency of use in works from the Tanzimat, Millî Mücadele or Cumhuriyet Period. This situation strengthens the possibility that the structure -(I)yor ol- has started to become widespread in Turkish due to emulation from English.